

FAMILIUL

DIARIU BELETRISTICU SI ENCICLOPEDICU — LITERARIU.

Judetiulu.

BCU Cluj / Centru de Cercetare Istorică și Culturală — Romanu Istoricu. — University Library Cluj
(Urmare.)

XIV.

Neisbënd'a.

Bathori se întorsese în cortulu seu. Sórele erá pe la chindii, mai aveá deci tẽmpu a intr'unt pe capitanií sei, cá se le vestesca cumeá Brasiovenií le voru venit în ajutoriu si se botarésca cu ei planulu de batalie.

Trimise deci ordonantiele spre convocarea capitaniilor, care se grabira a urmá ordinulu comandantelui lorú supremu, venindu la consiliu de resbelu.

Tocmai cându se completase adunarea lorú, éta unu ostasiu, care fusese insarcinatu cu iscodirea drumului spre interiorulu Tierei románesci, venindu totu fug'a si vestindu, cá cete neumerate de Vlahi, amestecati cu cete de Turci, ar' venit spre hotare si cá grosulu lorú ar' stá dejá pe la Comarnicu, pe cându avant-gard'a ar' fi înaintatu dejá pâna la Izvoru.

Acésta sciore produse o spaima mare în sírurile capitaniilor.

Ei toti intr'unu glasu cerura retragerea.

„Ai vediutu cetele de dușmani,“ întrebá Bathori pe iscoditoriu.

„Da,“ raspunse acest'a.

„Suntu mai multi de cátu noi,“ continuá Domnitoriu.

„Dupa cátu am potutu pretiu, trebuie se fia inca odata pe atáti'a,“ adause ostasiulu, care tremurá de frica si produceá, prin tíenut'a s'a, o impresiune fórte deprimatóre asupr'a capitaniilor.

„Se ne retragemu,“ strigara ei, „cá-ci deca ne voru atacá pe tẽmpu de nópte, ne voru poté lesne încungiurá. Ei cunoscu tóte potecelu de prin pregiuru, cá unii care suntu pe-a-casa aici.

„Eu asiu díce se-i acceptamu si numai cându ne voru atacá, se ne retragemu frumusielu, ademenindu-i incetulu cu incetulu dupa noi în tíer'a nóstra, unde apoi, venindu-ne ajutoriu din partea Brasiovenilorú se-i batemu cumplitu.“

„Asemenea esperimente indrasnetie,“ observá Mariási István, celu mai vediutu dintre capitanií lui Bathori, „suntu bune pentru nisce ómeni desperati, dar' pentru noi, care n'avemu nici unu zoru a ne espune unorú eventualitati neatérnatóre dela vointi'a nóstra . . .“

„Ce feliu?“ se resti Bathori cátra vorbitoriu.

„Cunóscemu noi óre,“ reluá Mariási, „aceste locuri atátu de bine, incátu se fimu siguri, cá nu le va fi cu potintia Vlahilorú a ne încungiurá si a ne luá la mijlocu, si-apoi nu scimu cu totii ce platescu fagaduintiele Sasilorú. Ar' fi ó nesocotintia din partea nóstra, deca ne-amu bizuf pe ajutoriu lorú, tocmai în momentul în care, la parere celu puçinu ne retragemu dinaintea dușmanulu.“

„Se ne retragemu, dati ordine se ne retragemu pâna-ce nu va fi pré târdú,“ isbucnira capitanií, cá-ci pe-afara, unde se latise dejá faim'a despre venirea Románilorú, se pornise ó mișcare generala a cárei vuetu strabatea cá unu tristu auguru în cortulu Domnitoriu.

Bathori Voda se ingalbinise la acesta mișcare atâtu de rusnoșă a capitanelor și a ostasilor sei.

„Nici unul dintre voi totți n'are curagiulu că se fia de parerea mea?” esclamă elu cu vóce dorerósa.

„Nu-i vorba de curagiu,” respunse Mariási indarjitu, „ci e vorba de ratiune.”

„Me faci și nebunu, ticalosule,” racni Bathori și tragându palosiulu seu din teca, ameninția pe betrânulu capitaniu, care din fericire eră cev'a mai departatu de elu, asiá, încátu pentru a-lu lovi, Bathori trebuia se avansese cu vre-o doi pasi.

Mariási stete mare dinaintea turbatului fãra a cliți din ochi macaru.

Tienuť'a impunetóre a capitanului seu invinse pe Bathori. Furi'a s'a se risipt dinaintea asiediarei minunate a acestui ostasiu, și recunoscându nedreptatea portarei s'ale fația cu dñsulu, plecã palosiulu și disè:

„Trebue că ai prinsu o ura asupr'a mea, Mariási, de m'ai potutu aduce pâna la desperare, că-ci numai dñs'a me orbi de redicái arma in potriv'a t'a. Dar' Domnediculu Unguriloru, care nu voiesce că se perimu prin noi însi-ne, m'a luminatu in clipel'a primejdiei. Eta me plecu parerei t'ale și te insarcinezu a dà ordinele de retragere.”

Mariási nu respunse nimicu, ci est degraba din cortu umbaru de capitaniu.

Indata se audira strigatele de comandè, er' trupele secuiesci se adunau ñe graba că se efectueze retragerea.

Bathori, care se decisese a fi cu totulu pasivu la acestu actu rusnosu, remase tristu și pe gânduri.

Aducându-si aminte de Weiss și de cele convenite cu dñsulu, est inte din cortu și ordonã pazitoriloru Rucsandrei, că se nu se misce de acolo pâna-ce nu va vent Weiss, er' deca acest'a s'ar' întemplã se întârdie cu sosirea s'a, chiar' pâna la aretarea dușmaniloru, atunci se se arunce cu fet'a pe calu și s'o duca spre Brasiovu.

Apoi intrã la Rucsandr'a in cortu.

Fet'a lui Sierbanu Voda suportase cu o minunata tarie de sulteta captivitatea s'a. Speranti'a, că Alexandru va apare și o va scapã, nu o parasise nici unu momentu și acesta sperantiã o sustiñnuse. Er' pentru casulu estremu aveã unu tainicu mântuitoriu.

Bathori veniã cu intentioni rele la dñs'u, acest'a se poteã cotti de pe faț'a s'a cea inferbentata, acest'a o trada și privirea s'a cea infocata.

„Ar' fi o prostie din partea mea se o lasu asiá dela mine. Cine scie cându și deca o voinu mai revedeã,” și dicea elu in acestu momentu.

„Ce faci porumbitia,” se adresã elu apoi cătra Rucsandr'a in hurb'a ungurésca.

Fet'a nu-i intielesse cuvintele, dar' cu atãtu mai bine poftel'e s'ale, și cu unu gestu imperiosu i faci semnu se se oprésca, se nu se atinga de dñs'a.

Dar' desfrãnatulu Unguru nu vot se iã in sãma opunerea ei și inaintã mereu zimbindu. Voiã se o imbrașisiese.

Mãn'a Rucsandrei i-se smuct spre acelu tainicu amicu, de care mentionasemu mai susu spre jungherulu seu pe care 'lu tiñneã ascunsu in benisielu, dar' luându-si de-odata sãm'a, că dór' totusi nu va fi sositu acelu supremu momentu in care se fia silita a recurge la ultimulu seu refugiu, 'și luã mân'a dela peptu și facându unu pasu inainte o intinse cu intiel'a fulgerului spre mãneriulu palosiului cu care erã încinsu Bathori.

Cu o singura smũncitura scóse arm'a din teca și o ridicã asupr'a atacatorului seu.

„Unu singuru pasu inca și esci alu mortii,” strigã fet'a exaltata.

„Stãi sierpóica, 'ti va vent și tie tẽmpulu,” disè Bathori turbatu, „ti-ar' fi venitu chiar' acum, deca n'asiu aveã trebuința de Sasu și deca nu te-asiu fi promisul lui dreptu amanetu.”

Apoi retragându-se spre esfrea cortului cã-si-cãndu ar' voi se ósa, Rucsandr'a se crediũ scapata de elu, cându de-odata se napusti asupr'a ei si-i reluã arm'a din mãnu.

„Dã, lovesce!” strigã Rucsandr'a presentãndu peptulu ei celu plapãndu neinfrãnatulu Unguru.

Acest'a inse 'și vèri palosiulu in teca, că-ci vedeã că nu-si va ajunge scopulu și afara se inmultise sgomotulu de retragere și trebuia se ósa că se iã dispozitiunile necesare, pentru-cã acesta retragere se nu se prefaca in o fuga formalã.

Rucsandr'a, lasata singura, trimise o fierbinte rogatiune de gratitudine cătra atotputintele tata din ceriu, care asiá de invederatu o scapase din unu periculu fòrte mare.

Speranti'a de scapare i reveni cu indoița potere.

Intru ace'a Secuii strĩnsesera in cea mai mare graba cortu de cortu, incarcasera carale și pornisera dejã cu ele. Grosulu armatei plecase inaintea caraloru, care erã urmata și pazita de o ariergarda destulu de numerósa.

„Dar' voi ce mai stati,” strigã unulu dintre ostasii cari plecãu pe urm'a toturoru cătra pazitorii Rucsandrei. „Rupeti cortulu și veniti dupa noi, nu vedeti că n'a nãi ramasu nimeni pe-aici.”

„Nu potemu,” replicã Laczi, „dar' deca ve veti iatèlnt cu nisce Sasi dela Brasiovu veniudu in susu, spuneti-le se se grabésca, că-ci i acceptam cu zoru.

„Bine, bine!” cu astea plecã și celu de pe urma ostasiu secuiescu.

„Mèi Laczi,” incepũ Jãnos, dupa-ce se vedura singuri, „óre nu ne-amu facutu pecate jãfuindu schitulu ñe maici?”

„De, deca maicele ar' fi fostu bune crestine, n'asiu dice ba,” respunse Laczi, „dar' erãu schismatico.”

Ba erãu Vlache,” adause Dónes.

„Ce scfi tu mẽ de-ale legeri,” ripostã Laczi, care erã unulu din acei secui, ce umblãndu desu pe la beserici și facându serviciu de ministrantu

pre lângă popa, 'și insusise ore-care cunoștințe superficiale despre cultu, invetiase vre-o câteva cuvinte latine și se credeă prin urmare omu invetiatu.

„Vlabe, mismatice, ori fia ce-ar' fi fostu, erău maici,” reluă János, „și servitóre ale tatalui cerescu, care dieu pare că voiesce se ne bata.”

„Taci nu mai cobî,” 'lu intrerupse Dénes.

„Vedî-ti mai bine de calu, se fia gat'a de fugă,” adause Laczi.

„Că bine dîci,” replică János, „dar' caii nostri suntu pregătiti.”

„Da,” afirmară cei doi.

În acele-asi momentu se audi că unu durduitu surdu. — Veniău Românii.

„Hei, susu baieti,” strigă Laczi și dintr'o singura saritura aruncându-se în cortu, luă pe Rucsandr'a, care nu se aseptase la acestu atacu și o duse în brație la calulu seu, care stateă legatu de unu paru, că vre-o diece pasi dela cortu, înspre hotarulu Terei.

Soții lui Laczi 'lu devamasera chiar' în comparative fugoi, că-ci în momentulu, cându Laczi se aventă pe calu dupa Rucsandr'a pe care o asiadiase cu forță în siea, János și Dénes o si luara fug'a.

„Dar' stati măi, se mergemu împreuna,” le strigă Laczi. „Pote că nici nu-i de lipsa că se fugimu? Pote că tropotulu de cai ce se-aude apropiându-se din ce în ce totu mai tare vine dela vre-unii de ai nostri...”

Dar' János și Dénes nici nu audira ce le spuneă Laczi, că-ci o tulisera de vale, asiă încātu nici acest'a nu potū face altu bimicu decâtu, strîngându pe Rucsandr'a cu brați vigurosi, se se iă și elu dupa soții sei.

Fet'a de-abiă acum 'și revenit din ametiel'a în care cădiuse, cându o smuncise secuțulu din cortu.

„Alexandre!” strigă ea cându deschisese ochii și redicându-se în siea 'și aruncă privirea spre partea de unde se audiă tropote de calu.

Presântirea ei nu o asielase. Fet'a în adeveru Alexandru. Elu veniă în fuga mare urmatu de argatu-seu Petru, cu care scinu că poruise din schitulu Lespedile, că se scape pe Rucsandr'a din ghiarele Unguriloru.

Preste puçinu ajunsora aprópe de Laczi, ér' acum i strigău se lese pro'a pe care Alexandru o recunoscase indata.

Ungurulu firesece nu ascultă de acésta provocare, ci infingându-si pîtenii sei cei ascutiti în folele calului sberă cu fet'a lui Sierbanu că si dusu de vîntu pe drumulu celu costisiu în josu.

Rucsandr'a, dupa-ce strigase câtav'a vreme, ametise 'e-odata, dar' tacându, nu renuntiasc la ori-ce actiune. Din contra operase în taina si operase cu multu efectu.

Calulu secuțulu dintr'odata începū se schiopateze, se alerge mai încetu și se lasc în urm'a s'a sîrôie de sânge.

Laczi observă cu gróza schioparea calului seu, și încercându-se a vedeă, căta se apropiase persecutorii sei de elu, vediu urmele de sânge ce lasă calulu în fug'a s'a și întielesc adeverule.

„Sierpóica,” scrêșnt elu turbatu și o strînsu și mai tare.

Rucsandr'a precalculase acestu momentu, manevrásé cu jungherulu seu asiă de bine încātu Laczi strîngendu-o de peptu 'și infipse oticululu ascuffitu căm în dreptu lu intmei.

Sêntiendu întieptatur'a mortala Laczi imbrânci pe feta de eră se cada de pe calu, totu odat: ridică ferulu seu si-lu infipse în peptulu Rucsandrei, tocmai în clipel'a în care Alesandru eră se sosésca în dreptulu loru.

„Tălhare!” racni ténereulu român, „stăi pe locu nelegiuitule, ucigatoriule de fomei, stăi!”

„Nici mórta nu ti-o dău,” strigă Laczi desperatu.

„Piei dara si tu, déca mi-ai omorîtu mîrôs'a,” strigă Alexandru, ridicându buzduganulu că se lovesca în Laczi.

Dar' în acestu momentu supremu, calulu seu, care urmariă mereu cu bur't'a la pamêntu pe fugarulu lui Laczi, se poticni și cadîu, rostogolindu-se cătu colca în prapast'ia de lângă drumu.

Petru, care urmarise de-aprópe pe stapănu-seu, la acésta vedere infioratóre 'și opri calulu, se dete josu și se scobori în rîpa, unde present'ia s'a eră forte necesara, că-ci Alexandru 'și sdrobise ósale de eră aprópe mórta.

Laczi scapă ducându pe Rucsandr'a cu sine, nu sciu inse déca eră viua sêu mórta.

Fugarulu lui Laczi, pe semne nu mai sentiă ran'a ce-i produsese junghierulu Rucsandrei, că-ci fugiă mereu, dar' în urm'a s'a lasă cale departata o dunga de sânge próspectu.

Laczi stateă inca oblu pe calu, precându fet'a lui Sierbanu-Voda se aretă cu totulu fâra de viétia.

Trebue se presupunemu dara, că sângele ramasu în urm'a calului, nu eră nici din trapulu animalului, nici din alu Secuțulu, ci eră scumpulu sânge alu Rucsandrei.

„A moritu?” fū cea de-ântăi'a întrebare, ce Alexandru adresă argatului seu, dupa-ce 'și revenise din caderea s'a.

Petru afirmă cu jale.

„Haidemu mapoi la Bucuresci,” oftă Alexandru, încercându a se scolă, dar' vediu că singuru nu este în stare a-o face acést'a.

Cu mare chinu 'lu scóse Petru din rîpa, și punéndu-lu pe calu, merse cu elu încetu, încetu înainte.

Preste puçinu întêlhira ostasi dintre avantgard'a lui Sierbanu, a cărei apropiare inspaimêntase pe Secu. Dar' vederea loru inrost si pe Petru, că-ci cu dreptu cuvêntu, se temeă de ómenii lui Sierbanu-Voda, pe care tocmai tatalu lui Alexandru cu ajutoriulu Secuiloru 'lu scosese de pe scaunulu domnescu.

Petru cum sânti că ostasii sunt din taber'a potrivnicilor stăpânului seu, apucă pe căi costisie, si astfel conduse pe Alexandru în colib'a unui tieranu situata în munti, prin apropierea Sinaiei, unde i dete ingrigirea trebuincioasă si unde 'lu tiênû pâna se convinsese, că nu mai eră nici unu pericolu pentru ei, că se se întorca la Bucuresci.

Sierbanu Voda, dupa-ce alungăse cu mare usorintia pe Radu Mihnea de pe tronulu usurpatu se porci, cum amu vediutu dejă, întru urmirerea lui Bathori, care fugindu mereu dinaintea s'a, nu-i dete ocaziune de lupta decâtu dinaintea portiloru Brasiovului, unde se retrasese cu sperantia, că Michailu Weiss, judetiulu acelu orasiu, dupa promisiunea data, le va veni intra ajutoriu cu diuce miil de ostasi.

Secuții asiediasera carale lora formate în bastuine căm pe la malulu numitu alu Furciloru. Centralulu lora se află căm pe-acolo unde este astadi gar'a Brasiovului, flanculu stângu se întindeă spre Sacele, er' celu dreptu spre Stăpini.

Bathori aveă mi multu calarime decum i-ar' fi trebuitu pe acestu teatru de resboiu multosu si pră pușca pedestrima, er' cătu despre artileria s'a, eră forte defectuoasă.

Dupa-ce formaseră ordinile de bataia, Bathori trimisese indata spre Brasiovu, cerându se grabesca cu venirea ceteloru de ajutoriu si se aduca totu-odata si vre o dōne tunuri.

Dar' soliloru sei nu se dete intrare în orasiu. I-se trimise raspasu, că de ore-ce n'ar' fi datu garantia promisa, orasiulu n'ar' potē luț asupra s'a risicalu de a cadē prada urgiei Româniloru.

Bathori Gabor versa focu si curanu, cându audi acēsta solie

„N'am făcutu tōte dupa voia judetiului lora!“ esclamă elu. „Amu am lasatu pe fe'a lui Sierbanu Voda acolo, unde ceruse elu că s'o lasu si de unde voia s'o iă. Dar' bine-mi este, ce m'au incrediatu în vulpea de Sasu. Trebuia se aduca fe'a cu mine si se i-o prătau, numai dupa ce a esitu cu ostasii sei intra ajutoriulu nostru.“

Fur'a lui Bathori eră înse inzedera, si în vântu mersera amențiarile s'ale, că la prim'a ocaziune va face prafu si cenusia din orasiulu Brasiovu.

Sasii nu se mișcău, er' dînspre hotarul României veniau diu ce în ce sciri totu mi alarmatōre.

Sierbanu Voda, resbunatoriulu onōrei s'ale, sosă cu o multime de ostasi români si moldoveni.

Acestu Voda adusese armit'a s'a în o stare minunata, ota pentru ce Secuții le dăceău grōza. Cea mai mare parte din ostasii regalati remisesera de partea lui, numai vîntorū, calarasii si rosii de tiēra se dasera de partea lui Radu Mihnea, c'ă ce faceă că Sierbanu aveă dreptu calarime numai c'ăta suraceiloru. Dar' acēsta impregiurare nu-lu superă nici-de-cum cu privire la terenulu pe care aveă se urmezo batalia cu Bathori.

Centralu armatei lui Sierbanu Voda eră formatu de faimosii dorobanti în numeru de diuce

mi omeni inarmati cu puseci si cu vre-o patru tunuri, pe care scia se le mănuesca de mine. Flanculu dreptu 'lu ocupău cazacii er' pe cel stângu Lefegii. Pușcasi eră în avangarda si ariergarda o formău aprodi.

Comand'a o aveă iususi Sierbanu Voda, care impresoratu de copii de casa inaintă în capulu centralulu.

Iscodii, de care dispunea în mare numeru, c'ă-cu locuitorii Prahovei i se pusera la dispozitiune, 'lu informasera despre positiunea ce o ocupase Bathori si Sierbanu, pe bas'a acestoru informatiuni, 'si luase mesurile s'ale.

Eră a trei'a di dupa-ce Bathori cu cetele s'ale de Secui si Unguri se retrasese din Predealu si ocupase positiunile de lănga Brasiovu descrise de noi.

Sōrele nu resarise inca, de-abia colorău zorii o parte a ceriului în stâng'a Secuiloru, cându se vediura de-odata incangiurati de Români.

Ei asceptasera se-i vōda venindu de pe valea Timisiului si cându cetele se aretara de-odata parte dînspre Sacele er' parte dînspre malulu Sprea-giului si amendōne despartiamintele ōstei lui Sierbanu, cându fura vediuti de Secui, se impreunaseră dejă în dosulu lora, asiă încātu Bathori nici nu scia dēca trebue se se întorca spre cei care 'lu apucău din spate ori se inainteze spre malulu Furciloru, de unde cete patru gari de tănuri începuseră se verse mōrte si peire în sîturile cete-loru s'ale.

Secuții vediēndu-se impresorati se îngrozira asiă de multu, încātu fura a mi ascultă de comūdele capitanilor, aruncăndu armele o buza la sauetōs'a, care încătrōa o numri.

Noroculu loru, că Sierbanu n'aveă calarime, care se-i fi potuta urmasi de-aprōpe, —c'ă tōte astea strīgūndu iute cerculu celu formu se impregiurdu Secuiloru, isbati a nimici o mare parte din ei, a le luă arme neamnerate, ba si cele dōne tunuri ticlōse pe care le aveă.

Bathori scapă, gratia fugariului seu, promitiēndu cea mi crăncena resbucare Sasulu perfidu.

Acēsta victōria pră usiōra demoralisă ōstea lui Sierbanu si ostasii încarcati cu prafu bogata gasita la Secui, care la rēndulu loru se încarasesera cu multe lucruri pretioze rapite, cându cu ocaziunea incalcarei Terei romănesci, ostasii dīcema, sub pretextu că nu mai eră nici unu dīșmū de biruitu, nu mai voira se sete de disciplina, ba nici chiar' de datoriu loru de a urmī dupa porūncile mai miribru loru, se roschirara si apucara fia-care la vot'a s'a.

Sierbanu se întorse numai cu vre-o cāteva cete rarite în tiēra, unde intra ace'a Radu Mihnea, ajutoratu de Turci pe care i camperase cu bani jafuiti din visteria statului în scartulu timon alu domniei s'ale, reoccupase ōrasi scannulu domnescu.

Sierbanu vediēndu-se parasitu de credintiosii sei, fū silitu a pribegti mergāndu la Vien'a, er' tiēra o lasă pe măn'a usurpatoriului Mihnea, care

Lânga leaganulu primului-nascutu

de bucurie că se vedîu în fine la tiēt'a s'a iertà pe fiulu seu Alexandru, cu tôte că gresise tare împotriv'a lui.

Dar' de vreme ce acēsta gresiala nu-i adusesese nici unu reu și cunoscîndu poterea dragostei, dupa ce 'lu vedîu asià de mahnitu de mórtea iubitei s'ale, 'lu reprimi la curtea s'a, si-i incredintià comand'a asupr'a Lefegîiloru.

(Va urmà.)

TEOCHAR ALEXI.

Eu 'ti iertu . . .

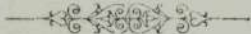
Stînsu de multu fàra viētia
Inima e-alu teu salasiu . . .
Spune dorula teu din urma
Si-apoi mori . . . lumea s'o lasi.

Spune-i dragei: „eu 'ti iertu“ . . .
Spune-i pàna poti grai;
Cà-cî de astadi ori de mîne,
Pôte nu vei mai trai.

Nu suspini, ah! inimioara,
Suffete nu mai sēnti, —
Er' tu cugetu, fi pe pace,
La nime nu mai gaudi.

Greifswald, 1887.

M. PĚRVU.

Eu si frund'ã . . .

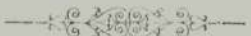
Intrebu frund'ã deslipita
De pe crengi:
— Spune mi draga sorioara
Unde mergi?

— Ce me 'ntrebi?! tristu 'mi raspunde
Si mergîndu;
Par'ca 'si lasa tier'ã dulce
Suspînându . . .

. . . Intielegu . . . Tu nu ai voie
De-a voi —
Vēntulu tōmnei de pe crēnga
Te rapi;

Si pe-arip'a lui te duce
Unde vrea,
Cum me duce si pre mine
Sōrtea mea . . .

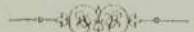
Noi o sōrte-avemu in lume:
Tu in vēntu,
Eu in plānsu se-mi trecu viēt'ã
Pre pamēntu.

Unu Epitafu.

Ascēpta-me soçiū dulce! la tine voiu veni —
Ne despärtiesce-o viētia, — o mórte ne-o unii.

G. SIMU.

Matusi'a buna.

— Una icōna din viētia. —

Prelucrare libera, dupa Josefina Flach, de St. C. Z. — nulu.

(Urmare.)

„E lucru cu nepotintia!“ diceau mai multi, „nici-cāndu n'au auditu cinev'a din gura-i, că ar' aveã vre-o ruda.“ „Dar' n'au dîsu nici contrariulu,“ intariãu altii, „si-apoi la atari fiintie tacute, inchise totulu e cu potinta. Altcum lucrulu se va deslucet indata, astadi e Miercuri, si astadi se tiēne serat'a la dōmn'a Banescu.

Inca inainte cu unu sferu de óra de cumu se obicinuiserã pãna acum, se prezentara, in frunte cu dōmn'a judecatorēsa de cercu, tōte damele orasielului la dōmn'a Banescu.

Acēst'a, liniscita cã totu-de-a-un'a, li recomandã pe strain'a cã pre domnișior'a Elis'a Muntenescu, nepót'a s'a remasa de uniculu ei frate, care numai de curēndu schimbase cesteã trecutóre cu cele de-a pururea fiitóre.

„Domni'a-t'a ai avutu si unu frate, scumpa Banescu?“ intrebã dōmn'a judecatorēsa; acēst'a o audu numai astadi pentru prim'a óra. — Se pōte dōmn'a mea,“ raspunde dōmn'a Banescu cu liniscita-i îndatinata; si óre pentru ce se fi si vorbitu atãta despre el? aci si altcum nu-lu cunoscēã nime. — Repausatulu a fostu unu omu nobilu, si unu medicu cu bunu nume; 'lu pierduseramu numai cu puține dile dupa mórtea fericitului meu barbatu.“

Respunsulu erã destulu de chiaru, destulu de categoricu, totusi nu multiam pe intrebãtorea si pe consōcie, cã-cî din cuvintele audite nu aflãu nimic nou, nimicu picantu, trebuiã se o iee pe alta cōrda. — „A buna-sōma, nepót'a domnișior'a-t'ale va petrece tēmpu mai indelungatu pre la noi!“ intrebã primarēs'a.

„Despre acēst'a nici cã amu vorbitu inca cu nepót'a-mea, totulu atērna dela placerea Elisei, . . . nu sciu deca i va conveni ori bã remānerca aci la noi!“ replicã dōmn'a casei.

In tēmpulu acēst'a, ochii tuturor'a erau aticūtiti asupr'a Elisei, care stāndu la mēs'a lateralã tornã cafēu'a cu o mânia indemānateca in vasele pusē pentru amicele casei. Tōte mișcarile ei dovedeau, cã o atare ocupatinne nu-i erã neobiēnuita; strain'a erã o domnișiorã paida, oscativã si lipsita de nurii junetiei, fãra de a mai posiede alta frumsetia decātu numai ochii sei cei mari si negrii. Liniscita si tacuta se pareã cã nu are alta grigã, decātu a implini dorintiele óșpetiloru presentii, afara de acēst'a se pareã, cã erã cupriusa eschisivu cu lucrulu ei de mânia. Dar' apoi esteriorulu ei? . . . Negrulu ei vestmēntu de pēra erã ce e dreptu din materia fina, dar' bunule Dōmne, de ce croitura! . . . Si-apoi pērulu ei brunu se lasã netedu peptenatu preste tēmplele ei. Fia-care din celea presente 'si facu cu usioratate judecat'a asupr'a sermanei straine. Tōte se duserã multu mai timpuriu cã de obiceiu a-casa. Asupr'a temei, ce le jaccã mai aprōpe la anima

și asiă nu puteau discuta în cas'a domnei Banescu. De-abia trecuse societatea prin mic'a grajdinția și de-abia închisese servitorea, care cu lumina în mână le petrecuse, portiti'a, și ele statură toate ca pi-ronite într'unu locu — Cea dintăiu fusese judecatoroș'a de ceru, care le puse întrebare: „uó, dómneloru, ce dicit'i la asiă cev'a?" Fie-care înțelese prea bine acésta întrebare.

„Lucru ne mai auditu!" „Unu lucru îngreiosatoriu!" — „Cine pôte presupune asiă cev'a despre perceptoroș'a?" „Ore copilele nóstre nu-i fusese destulu de bune, de si-aduse o atare straina?" „Ap'a lina e profunda, si-apoi eu nu-i potu crede isto, ca despre fratele ei medicu!" strigău caotice de tóte părțile.

„Intr'adeveru, dómneloru," observă primares'a, „eu compățimescu din inima pe serman'a dómnia Banescu; nepóta ei nu-i alt'a decâtu fet'a cea boatrăna, fet'a padurei, cu care sparia omulu pre micutii copilas'i, — saculu si-a gasitu peteculu, d.-n'a Banescu si-a gasitu o consórta inveselitoare!"

Numirea acésta fu adoptata: „asiă e; fet'a padurei," repetă cu tótele, și dupa acésta isprava se despartira.

Intr'ace'a Elis'a ajută matusiei s'ale la desternerea mesei și la asiedierea și punerea în ordine a celor'a lalte acarate.

„Asculta copila," disă dómnia Banescu, „in data ce te vei fi resulfatu de strapatiele caletoriei, vomu aveá se petrecănu amendóne pe toti cunoșcutii mei. Acesti ómeni buji se pórtă eu o nospusa atentione catra mine."

„Fia, precum dorești, bun'a mea matusia," response Elis'a — Asiă se și întemplă Elis'a dimpreună cu matusia-s'a cercetă în dílele mai deapópe pe tóte amicele bune ale dómnei Banescu. Dómneca urmatóra se duse cu matusia-s'a la sant'a biserica, și inca pána a nu apuse sórele în ac'a dómneca, totu orasielulu intaria dicat'a primaresei: „fét'a boatrăna, fet'a padurei!"

„Acésta nimicu nu ni va strică," chicoteáu fetele mai tinere; multe dintre mamó inse eugetáu în senó; „bare-mi de ar' fi ramasu Elis'a în cutihulu ei de mai 'nainte!"

Serman'a Elisa! ea în modest'a-i nevinoatie nici eugetá, că preste câte interese meschine trase dunga prin venirea s'a.

Ea nici nu bagá de séma, că cu cáta rea voianta privescu la ea din tóte părțile. În línise și cu totulu retrasa 'si petrecéá dílele în cas'a matusiei s'ale, încetulu cu încetulu se dedase ómenii cu aparitiunea ei, și numirea de „fet'a padurii" o mulcomira la numirea de „domnișiór'a cea boatrăna." Acésta din urma numire i au ramasu pentru totu de-a-nun'a. — Cu tēmpulu inse se convinsera multi despre ace'a, că ciorapii gatiti de Elis'a scuteá de frigu petiorasiel'e góle ale multoru pruncuți din familiele mai serace, și cumcá cu filerii ei au ajutati și alinatu pre multi lipsiti; ea îns'asi re-mase și dupa trecerea tēmpului de gele totu ce'a ce a fostu și mai 'nainte; în îmbracaminte simpla, în portare modesta. Unii admiráu portarea Elisoi,

altii inse eráu de páreera: cumcá înducarea creștina este în sine luându-se o mare vótute, dar' pre lānga tóte acestea, omulu ar' mai trobu se eugete și la sine însusi; toti se sentia, inse redatorati a i dá tributulu de cea mai sincera stima și apretuire. — Dómnia Banescu iubia din dí ne dí cu mai multa caldura pe nepóta-s'a, și dupa ce Elis'a o ingrigise, în o bóla grea și îndelungata, cu o gíngasia și iubire multu mai mare cá a unei fete proprii, matus'a repausá în braçiele acestei din urma; vorbele-i din urma, de-abia îngánate în agoni'a mortiei, esprimáu binecuvântarea de mana-matusia, și oftarea de fericire și ósperare pentru iubi'ta s'a nepóta...

Elis'a erá neconsolata, ea gela pe matusia s'a cu o dorere într'adeveru sémțita, — acésta a ei dorere nu se aliná nici atunci, cându din partea legi fú incunoșciuntata: cumcá repausat'a, prin unu testamentu legiuitu, au lasatu-o pre ea de mic'a ereditóre a întregi s'ale averi. Inviscitat, retrasa cá si pána ac' 'si petrecu Elis'a vietia s'a, versându daruri binecuvântate de Dómniulu în giurulul sen. De odata inse cutrieri' întregu orasielulu vesteá, cumcá „fet'a padurei" și „boatrăna domnișiór'a" de odinioara, ór' acum: „bogat'a domnișióra Elis'a Muntelescu," primu dóne propuneri de casatoria, și cumcá le response pe ambele!...

Veduvulu medicu cereuale, care o cunoșcú de cându ámblá de curá pe dómnia Banescu, și erá convinsu despre portarea ei cea fára de sgómotu dar' binefacatóra, i ceru mana. Atara de acésta unu capitani în pensiune, care si tocuse dejá tóta averea, și erá plinu de datorii, inca doria: cá se se capatuiesca cu averea boatrănei domnișióre... A dá corfa capitanelu destrabatatu erá unu lucru fórtu usioru, a nu primu inse man'a mediculu cereuale, a acestui omu distinsu, onestu și pretiuitu de tóta lumea, erá unu lucru multu mai seriosu, — și tóta lumea diceá: cá a respingé pe acestu barbatu deman erá unu ce de totulu nesocotitu... acésta o sémția cu adēnca superat'o și mediculu!... Tóte eráu inse inzadatu Elis'a, „boatrăna domnișiór'a," nu voiá a se maritá la nici unu casu!... Dela o atare fiintia, care e în stare a face și asiă cev'a, ce pecate mai pot' acceptá, — ea e în stare si de atari lucruri, cari se nu minuneze pe toti!... Si Elis'a rectificá preste puçinu acésta presupunere. În un'a din díle dispare din orasielu.

Acésta erá o nóta gácitura pentru orasienu!

Fet'a de casa marturisia multiloru întrebatori: cumcá domnișiór'a și stapán'a ei se departase în capitala pentru de-a lna parte la o înmormēntare trista. Puçinu dupa acésta se rēntórise, aducându cu sine pe o dómnia îmbracata în vest-minte de gele. Se siopitá ici și colea, cá ace'a dómnia erá sor'a ei, care 'si pierduse pe sociulu seu iubitulu. — Singuru numai mediculu veduse pe straina. Elu diceá cumcá: straina ar' fi o femeia juva, de o frumsetia uimitóre, dar' fórtu bolnava, și cumcá remánerea ei în vietia e fórtu proble-matica. — elu nu eugeta cá va mai poté trai decâtu

câtev'a septemâni. — Mediculu marturisî mai încolo „cumcâ iubirea, ce o arêta domnisiór'a beত্রানা cãtra sor'a-s'a suferitóre nu are margini, cã-ci acêst'a din urma e bolnava, patimesce nu numai trupesce, ci si ace'a ce e multu mai periculosu, chiar' si sufletesce!...

Puçinu tẽmpu dupa acêst'a, in cas'a tainiculiniscita, se nascuse o mãndra copilãtia, si, in cãtev'a dñe dupa acêst'a, maic'a care o-au nascutu, scapã de suferintiele acestei vietì netrebñice, cu ace'a firma incredintiaro inse, cumcã: nou nascut'a nu va remãnẽ pre utiliele ómeniloru, ci va aflã grig'ia unei mame iubitóre, in braçiele scumpei s'ale sorori Elis'a.

Serman'a Elisa! ea erã avisata a se ocupã cu nepót'a-s'a si fica-s'a adoptiva, a se ingrigi de seraci, si a chivernist cu multa luare-aminte averea primita dela matusia-s'a.

Micuti'a copilãtia, care, la dorirea expressa a mumei s'ale moribunde, — trebuia se pórte numele de Elisa — a matusiei s'ale, cresceã si prosperã sub scutul matusiei s'ale, si acêst'a din urma se ingrigiã tare de educatiunea sufletesca a nepótei, respective a ficei s'ale adoptive.

Crescerea copilãtii o povatiuã cu consẽmientẽntulu matusiei, celu de ãntãiu invetiatoriu dela scól'a reala a orasiului, unu pedagogu distinsu, unu omu de o cultura frumósã si científica-pedagogica, — elu adese-ori erã cuprinsu de o mare mirare vediẽdu bogatele tesauri de sciintia, cari jaceãu cã si ascunsi in capulu „domnisiórei beত্রানা,“ a acestei fiintie la parere asiẽ de modesta si fãra cea mai mica pretensiune. Prelãnga tóta nespus'a ei iubire ce o aveã cãtra orfan'a s'a nepótã, matusie'a acesteia se pricepeã de minune a areã la tẽmpulu convenitu si o óresi-care rigóre binefacatóre; ea nu voiã cã mic'a Elisa se creasca numai cã si o flóre gingasia, pre care cea mai mica suflare a unui vẽntu rece se o póta lipsi de frumsetia si parfumu... cã-ci matusie'a sciã din propri'a-i esperintia, cumcã cãtu de pustiitoriu influintieã si lucra tẽmpulu asup'rã bietulu omu. Ea aveã ferbintea dorintia a otiei, a intari pe micu'ti'a copila in contr'a tuturoru viforiloru vietiei prin ace'a: cã-i plantã in anim'a-i juna pietatea si increderea in Domnedieu, o dedã a se domina pre sine, o invetiã la abnegare de sine, aretãndu-se pre sine cã unu viu esemplu, ce'a ce infuriã asup'rã micu'tiei multu mai salutaru decãtu tôte invetiaturile seci!

Cu multu mai 'nainte de-a fi crescuta Elis'a, fusese uitatu cu totulu numele de „domnisiór'a beত্রানা,“ care nume i-se daduse cãndu-vã prin nesocotintia domnisiórei Muntenescu, si o stima impreunata cu admirare i erã asigurata din partea tuturoru locuitoriloru opidulu. Incetulu cu incetulu se mai dedase si ea cu viet'i'a sociala; ea voiã cã si neçót'a s'a se guste bucuriele junetiei.

Cãndu inse, ce'a ce adese-ori se intẽmplã, o sfatuiãu unii sãu altii, cã se-si trimitia pre nepót'a-s'a in carev'a institutu de crescere, sãu cã

se se stramute cu ea la unu orasiu mai mare, celu puçinu pre unu tẽmpu numai, atari sfatuiiri cu deseversre le respingeã cu tóta energi'a.

Si pre cãndu matusi'a raspundeã cu dragu la tôte intrebarile puse de cãtra nepót'a-s'a Elis'a, mai erã o singura tema, ce o atugeã micu'ti'a adese-ori, la care inse matusia-s'a nu raspundeã nici-cãndu asiã precum ar' fi doritu mic'a copilãtia.

Elis'a erã orfana, si prelãnga tóta iubirea matusiei, inim'a ei cea juna se trageã cu unu doru neexplicabilu cãtra parintii ei, cãtra tat'a pre care nici-cãndu nu l'a vediutu copilãtia, si cãtra frumósã maica, pre care o-a pierdu asiã de timpuriu, si pe care o cunosceã numai din portretulu ei.

Ea sciã cumcã tatalu ei murise in urm'a unei gróznice nenorociri si cumcã spaim'a si superarea ruinase sanatatea maicei s'ale si o duse la unu sfẽrsitu inainte de tẽmpu.

Deca cercã mai departe despre tôte acestea nu primiã decãtu respunsuri siovaitóre dela matusia-s'a.

Odata i disẽ acêst'a: „tu esci inca asiã de tẽnera Eliso, pentru ce se-mi causezi mie si tãe o dorere nefolositóre prin descrierea trecutulu? Se lasamu tôte in pace: eu 'ti promitu cã 'ti voiu face cunoscuta viet'i'a parintiloru tei, indata ce mi se va parẽ tẽmpulu potrivit.“

Elis'a ajunsese etatea de 19 ani, — atunci cunoscutese matusi'a si nepót'a in cas'a unei familii amice pe unu barbatu june, care facuse cea mai placuta impresiune atãtu asup'rã damei mai beত্রানা, cãtu si asup'rã junei copile. — „Joniti'a si Elis'a“ au avutu aprópe un'a si ace'asi sórte: Joniti'a inca 'si perdu-se de timpuriu pre parintii sei si au crescutu intre straini.

Dobẽndindu-si crescerea teoretica si practica de economu destru de cãmpu, s'a re'ntorsu in patri'a s'a spre a-si luã subgrigia bunurile credite dela parinti, care bunuri se aflãu in departare de abiã cãtev'a miluri de opidu.

Nici-cãndu in viet'i'a s'a nu aflase nici cunoscutese Nitiu, precum cugetã elu, asemenea femeii dragalãsie, precum erãu matusi'a si nepotie'a ei. Cu o modestia rara aprópe baimucitu se rogã, cã se i-se permita a potẽ sciriã a dóru'a dñe despre cum-aflarea damei celei beত্রানা. Visitei dintãiu i-au urmatu in tẽmpu acomodatate multe alte visite.

In casnici'a d.-siórei Elis'a priviã junele unu idealu alu visuriloru s'ale; dar' precãtu de multu pretiuã pe matusi'a, cu atãtu mai cu mare intimitate iubiã pre nepót'a. Sãngurulu doru alu vietiei s'ale erã, de a potẽ dobẽndi pre Elis'a de soçia.

Preste puçinu poteã sperã, cumcã Elis'a i gãci dorintia s'a fierbinte, si cumcã nu e straina de cãtra elu.

(Va urmã.)

CRESCEREA COPILORU IN FAMILIE

DUPA CERINTIILE SCOLEI.

— *Consilii practice pentru parinti.*

(Urmasare.)

Spre a suporta copilulu mai cu inlesnire influintele din afara si a-i fi nestricatose, altu mijlocu nu-i potema spune - scatu a-lu, deda cu ele. Trebuie adeca a-lu dudu se rabde pina la ore-care gradu frigidu sau caldur'a mai mare, foamea, setea, strapatiudu, dorerea si altele, inse mai dudu odata: numai pina la acelu gradu, pina la care acesta rabdare si suferire nu ar' coplesii potenta sale trupesci si a-i cãsiunã vre-o scaderu. Cu câtu dedam pe copilu mai multu cu natur'a si influentiile ei, cu atâtu 'lu intarim si-lu otelim mai multu trupesc, si cu câtu ne ferim si ne departam mai tare de natura, cu atâtu mai multu suferim influentiile ei.

Dedarea copilulu cu influentiile naturii trebuie inse se se faca totu-de-a-un'a in margintele naturii omenesi. Cu câtu copilulu este mai bine dezvoltat si mai inaintu in etate, cu atâtu mai usioru pote suporta greutatile si influentiile din afara.

In urma mai dudu si ace'a, ca intarirea sau otelirea corpulu copilulu se nu se fa nici odata ca scopu, ci totu-de-a-un'a numai ca mijlocu, ca-ci luandu-o ca scopu, usioru se pote intempra se trecem de margintele naturii omenesi, se cerem dela trupu ace'a ce este peste potintia lui de a suporta si ast'felu in locu se-i facem bine si se-lu intarim, se-lu slabim si se-i aducem stricatinu si reu.

7. *Ingrigirea propriei.* Copilulu trebuie dedatu cu timpulu ca pentru crescerea si ingrigirea trupulu sau se luere si elu insusi. Spre scopulu acest'a parintii le spune si le arata copiloru prin cuvintu si prin fapta spre a-si ingrigi si apera corpulu de influentie stricatinose din afara. Ingrigiescu a-si emosece si ei trupulu lor mai bine cu trebuintiile lui. Si invetia a sei ce este primeiosu sanatatei si prosperarei lor. Cu ori-ce privilegiu binevenitu la aceta catu de usioru 'si pote primejdit omulu sanatarea prin neascaltare, prin necompetare si prin nebagarea in seama a trebuintielor adeverate ale trupulu, si catu de usioru 'si pote empera omulu multe boale cu vointa sa si cu banii sei.

Povestirea unor ast'felu de intemprari din partea parintilor le ajuta forte multu si suntu de mare folosu pentru copii.

Pentru-ca sfaturile si povatuirile parintilor despre aceste lucruri, se aiba urmasi si mai bune asup'a filor, este bine a le impreuna cu invetiara de D.-dieu, a le spune adeca, ca victi'a noastra este unu daru d.-diescu, si ca fiindu ast'felu avemu cea mai sfanta datorintia a-o pazi si pastra totu-de-a-un'a asiã dupa-cum ni-a datu-o elu.

8. *In casu de boala.* Doca pe langa tota ingrigirea din partea parintilor, totusi prin o intemprare sau alt'a sa bolnavitu cumva unu copilu, atunci lucrulu celu mai de competenã nu e acela de a alerga numai decatu la babe si la

descãntece, dupa cum au obicei a face multi parinti, ci acela de a baga bine de seama ce semne areta copilulu in boala, a cerceta de aproape din ce i-a venitu si atãndu a-lu pazi ca nu cumva reudu se se estinda mai departe, a lu pune int'o positime, ca trupulu se-si pota pe incetulu capeta starea de mai inainte; de ore ce adu e emoscutu, ca cele mai multe boale s'au vinderatu si se vinderu numai prin ingrigirea cum se cade a bolnavulu, fara a alerga numai decatu dupa leacuri. Doca pe langa tota ingrigirea parintilor boala totu inainteza in locu de-a da iaderatu, o bine a cere cu incredere sfatulu si ajutorulu doctorulu, care pentru treb'a ace'a fiindu facutu, va prescrie numai decatu parintilor, ca ce au se faca mai departe cu copilulu lor bolnavu.

Nu se pote tagadati nici ace'a, ca cu leacuri de casa in multe casuri s'au vinderatu copii ca si omeni mari de multe boale, de-act nu urmeza inse, ca tote boalele s'au pote lecu numai cu acestea fara a chema doctorulu. Chemandu se doctorulu, parintii au a-i spune tote din fitu in peru, fara a ascunde nimicu, cum s'a bolnavitu si din ce gãndescu ei a se fi bolnavitu, ca asiã doctorulu mai usioru se pota emosece boala si se incepa a-o lecu — Pe urma, ace'a ce le-au ordonat doctorulu parintiloru a face, trebuie urmatu intocmai fara nici o schimbare, ca-ci netacãndu ast'felu, in zadaru va fi chematu si doctorulu. Doctorii dudu, ca pazia buna a bolnavulu si urmasa neschimbata a sfaturilor lor, ajuta cu multu mai multu, decatu doctoria ce lu o dau ei bolnaviloru. Totu in legatura cu acest'a mai facu pe parinti bagatori de seama si la ace'a impregiurare, ca multi copii suntu petulanti si se facu bolnavi, fara a fi in adeveru, numai ca se cãseige unu lucru sau altulu dela parinti, pe care secu, ca altmintea nu-lu potu capeta. In casulu acest'a, parintii cu minte, au a pune pe prefacutulu bolnavu in patu si a-lu tãne in paza sub cuvintu, ca asiã trebuie se stea cei bolnavi. Fiindu acest'a numai chinu pentru copilulu sanatosu, curãndu va spune parintiloru, cumcã nu-i mai este nimicu, ca i-a trecut de totu. In chipulu acest'a parintii desbara forte lesne pe acei copii de acestu invetiu reu. Atãtu au tãnutu neaperatu de lipsa a ve aminti, inbitiloru parinti, despre crescerea si ingrigirea trupulu copilulu si acum vomu vorbi mai departe, despre:

II. *Crescerea si luminarea mintii.*

Omulu nu are numai carne, sãnge si oase, ci are in sine si cev'a intielegatoriu, cev'a care pe-trunde si pricepe nu numai lucrurile si intemprările din afara, ci-si formãza si eugetari, sau judeca despre ele, seie deosebit binele de reu; scurtu omulu nu are numai trupu, ci si suletu.

Doca pentru crescerea si dezvoltarea trupulu copilulu, s'a cerutu multa ingrigire din partea parintilor, cu atâtu mai multa ingrigire si paza se va cere pentru crescerea si dezvoltarea sufletulu, care este partea cea mai nobila si mai insemnata din omu. Sufletulu este chipulu si ase-

menarea lui D.-dieu, si a-lu desvóltá insemnéza a-lu face asemener acestui chipu. A se face inse omulu asemenea acestui chipu, are lipsa de crescere buna. Si unu omu fára crescere, fáca nu este omu, ci mai multu o fíntia pusa le inceputulu cáii de a se face omu.

O parte insemnata a sufletului este mintea. Se vedemu cum se desvóltá si cum trebuie desvóltata ea.

Alaturarea cu desvóltarea trupului copilului, incepe a se desvóltá in elu si vietí'a sufletésca. Lucrurile, cu care vine in atingere, facu impresiuni asupr'a lui, si inca din anulu celu dintáiu incepe a prinde cu manutiele totu ce vede cu ochiu. Cev'a mai tárdiu incepe a vorbi cáte o vorba si a-si aretá unele dorintie si trebuintie ale s'ale. Timpulu acest'a de desvóltare sufletésca tiéne cámpána printr'alu 5-lea anu alu vârstei s'ale si este celu mai insemnatu din tóta vietí'a omului. In acestu timpulu copilulu, si cásciga unu numeru insemnatu de cunoscentie din vietí'a. In etatea acést'a, copilulu e tare primitiviu de ori-ce lucruri, fie bune, fie rele, cari si lasa urme adénci in sufletulu lui. De acé'a, parintii in timpulu acest'a suntu dátari a dá copilului tóte deslusírile de lipsa, cáte le cere elu asupr'a lucrurilor, cu care vine in atingere. Adeca, i-se spuie numele acelor lucruri, precum si scópu pentru care suntu fácute. Lu dedá a cercetá cu bagare de séma tóte lucrurile din pregiurulu seu intr'unu réndu firescu, si cu chipulu acest'a, copilulu capeta cunoscentie curate despre lucruri, — cunoscentie, cari i-suntu de mare lipsa mai tárdiu. Acum copilulu a intratu intr'unu stadiu nou alu vârstei, care tiéne cámpána pe la alu 9-lea anu.

In timpulu acest'a cade o întâmplare insemnata in vietí'a copilului, adeca acé'a de a merge la scóla. Timpulu de a merge la scóla, pentru unii copii este placutu, pentru altii neplacutu. Cá este neplacutu pentru unii acést'a, vine de-acolo, cá cei mai multi parinti nefiindu destulu de harnici a tiéne o rénduéta cum se cade între copii in casa, si nepricepédu cum trebuie a se face crescerea copiiloru in familie, se ocupa si-i sparie cu datulu la scóla, cu datulu pe máu'a invetiatoriuului, cá se-lu bata. Cu chipulu acest'a, copii audiédu aprópe la ori-ce fápta, sevêrsita de ei, dar' neplacutu parintiloru, ast'feliu de vorbe infricosiátore si inchipuescu, cá cine sete ce locu uritu este scóla, si invetiatoriuulu cine sete ce omu reu si tiranu la inima. De acé'a n'au a se mirá de locu ast'feliu de parinti, de ce nu tragu copii loru la scóla, precum nici de acé'a, cá copii nu potu inaintá mai repede la invetiatura, de óre-ce biétulu invetiatoriu i-i trece o gróza de vreme cu acei copii, pána-ce i póte incredintiá, cá nici scóla si nici elu nu este nici-decum asiá dupa-cum le spuneá parintii loru, si ast'feliu numai dupa multa trada, dupa multa osteneéta si staruintia póte se incépa a face celu dintáiu pasu la invetiatura.

(Va urmá.) Joannu Dariu.

Cronica. — Desvelirea statuei lui Mironu Costinu s'a indeplinitu la Jasi in 30 l. tr. cu pómpa deosebita. Éta pe scurtu ceremonialulu desvelirei acestei statue a marelui poetu si istoricu romanu.

La órele 2, scólele, societatile si delegatiunile au percursu stradele principale ale Jasiloru. In momentul desvelirei statuei, muzicele si corurile scóleloru intonara cáte unu inanu.

Dlu V. Creche, cáru'a se datoresce initiativ'a redicarei si care cu asta ocaziune a datu dovada de o staruintia si o neoboséla laudabila, a cetitu raportulu seu asupr'a lucruriloru statuei.

Dlu M. Cogalniceanu a pronuntiatu unu discursu, prin care a pusu in lumina meritele marei figuri ce se numesce Mironu Costinu.

Acestui discursu a respusulu dlu V. Pogoru, primariulu orasiulu Jasi.

Din partea Academiei a vorbitu dlu N. Ionescu, care a depusu o coróna.

Guvernulu érá reprezentatu prin dlu Th. Rosetti, prim-ministru.

Palatulu érá reprezentatu de dlu adjutantu regal, colonelu Robescu, care a depusu de asemenea o coróna din partea Maiestatiloru Loru.

O dedicatiune a Reginei Carmen Sylva. Pe cându Regina României petreceá pe insula Sylt a aretatu fórté multu interesu pentru cimiteriulu necunoscutiloru, pe care marea i-i arunca la malu. Pentru acestu cimiteru alu nenorocitorulu caduti jertfa marei a dedicatu nobil'a regina o pétra comemorativa. Acestu monumentu alu caritatiei augustei domne, o pétra mare, necioplita, de gravitu, s'a desvelitu la 2 Septembrie n. a. e. La acésta serbare a asistatu unu publicu numerosu, compusu din óspetii báii de mare Westerland, érá directóru báii a tiénutu o cuvéntare, in care a multumitu augustei regine pentru nobil'a ei dedicatiune si a spusu cum Carmen Sylva pe timpulu petrecerei s'ale in Westerland diluicu cercetá cimiteriulu necunoscutiloru si puneá flori din cele mai alese pe morminte. Dedicatiunea reginei suua ast'feliu: *Gândindu-se la veduvele si orfanéle din departare a dedicatu acésta pétra Carmen Sylva, Westerland 17 Augustu 1888.* Acésta dedicatiune, imprema cu o poesie ocazionali de Rudolf Koenig, s'a asiediatu intr'o capsula de arama si a fostu zidita in fundamentulu petrei comemorative. — In diu'a desvelirei a sositu din castelulu Polesiu dela regin'a Elisavéta o telegrama de salutare adresata directorulu báiloru.

O aventura a Majestatii Sale Imperatoriului-Rege alu Austro-Ungariei. Monarchulu nostru se preumblá mai in véra prin valea Jaiuzen lângá Ischl. Unu tieranu se apropiá de elu si se pusé la vorba: — „Suntu multi ómeni in Ischl, dar' mie nici unulu nu-mi póte ajutá; am o rugaminte la

curte, dară nu-mi vine rândul să ne vedu și eu înaintea imperatului. De-ar' trăi fericitul arhiduce Francisc Carol, tatălui imperatului, elu me cunoștea și acum'a ar' pune o vorba pentru mine." Imperatulu i-i dîsă zîmbindu: „Ei, povestesc-mi și mie, ce regăninte ai, pôte că 'ți potu da eu vre-unt svătu, macaru că nu suntu asiă pretenu cu d-tă și Francisc Carol." Tieranulu i povesti totu ce avea de povestitu. — După cîtav'a vreme se apropă o grupă de ômeni, cari salutara plîni de respectu. Tieranulu grat atunci: „Trebuie se fîi d-tă o mu mare, de te onoreza ômenii acest'ă atîtu de multu." — După 2^{1/2} ore tieranulu ajunse ac-casa. Aici află, că unu servitoriu de curte fusese la elu să-i spuna, că imperatulu i-a implinitu dorințele.

Contra colerei asiatico din Dr. Gamaleia — românul din Basarabi'a — a inventatu o metoda de ôltuire, analogă ôltuirii Drului Pasteur contra mușcarei de căni tarbati.

Estirpatione de canceru în gâtteleju. La clinic'a lui Billoth din Vien'a s'a efectuatu o estirpatione de gâtteleju comerciantului din Cernauti, Moritz Awder. Aresta operatiune, dîcu o corespondenta yucosa, a fostu insocita de unu bunu succesu. Amster, care numai după o lungă si-voare s'a decisu în 13 I. cr. să fie operatu, și anina după ce profesorulu Störk i-a explicatu cu hotărîre și siguranță că în urma bolii înaintate trebuie se mura aschisatu în 24 de ore, a fostu operatu, și după o tratare de 23 de zile a fostu dimisu din clinica. Lui Amster i-a pusu profesorulu Billoth unu gâtteleju artificialu și dejă de mai multe zile este în stare să se lipsosca de camă (tiéva). Elu mădăncă dejă bucate compacte, vócea s'a fîi este încă fără tonu, înse totasi de totu întieligibilu, și de siguru în curîndu v'ă avé încât'ă tonudu. S'a vindecatu de totu și are se mîrga numai de 2-3 ori pe septemăna la clinica pentru a i-se legă ran'a. Succesulu lui Billoth e cu atîtu mai însemnatu, cu cîtu bôl'a lui Amster (racu în gâtteleju) consuna aprôpe completu cu a imperatului mortu, și anume ambii în ac'asi cetate.

Ardealulu se va împreună cu Bucovin'a prin un'a linia de cale ferata ce se planuesce a se construi în tempulu celu mai de aprôpe. Nôu'a linia de cale ferata va porni dela statiunea Botleanu a calei ferate somesiane și, trecîndu prin valea Hvei, Dornei, Putnei și Moldovei, se va întinde pâna la statiunea Câmpu-lungu a calei ferate bucovinene.

Carmen Sylva între copii. „Illustrte Zeitung," revista ilustrata din Lipsca, reprezintă pe *Carmen Sylva*, regin'a României, la malulu mării în insul'a Syll. Regin'a stă pe o stîncă, cu o carte în mîna, é' giuru impregiurulu Majestatii S'ale o multime de copii se imbulzescu spre a ascultá cuvîntele ei.

Detori'a publica a Austro-Ungariei se urca la 1,247,462,000 floreni. După acést'ă se platesce cameta pe unu 153 milióne floreni, din care 31 milióne cadu în sarcin'a Ungariei.

Unu baiatu fenomenatu. — La Magatova, lângă Saragosa, în Spania, se afla unu baiatu care pînu în cea mai mare umire pe cet căci la vedu. Elu nu are încă 9 ani și pare unu omu de 20 de ani celu pușina. Are o înaltime de 1 metru 437 milimetri și cantăresce 64 de kilograme. Forța lui e în raportu cu dezvoltarea lésica. I-se pînu în spate o greutate de 113 kilo și alerga cu ea, la pasu giunasticu, ca și cum n'ar' ave nimicu. La fie-care 6 luni se observa o crescere întreită de mare că la alt' copii. Se prevede că la vrésta de 26 ani are se fîi uriasulu paméntulu.

Bibliografia. — **Icon'a sufletului,** carte de rogatiuni și cântari bisericesci, proclerata și edata cu permisione Marítului Ordinariatu diocesanu gr. cat. de Gherla, prin Vasiliu Patcasiu, preotu gr. cat. în Hotoanu. Editiunea II corésă și amplificata. Gherla, Impriaria „Auroa" p. A. Todoranu 1888. — Sub titulu acest'ă a esitu de sub tipariu edit'ă a 2-a a cîrtii de rogatiuni „Icon'a sufletului," care cuprinde o colectia fórté frumoșă de rogatiuni la diverse ocasiun, precum: Rogatiuni de deminelia, la mînceatu, la s. liturgia, pentru repesat, la însoratu, de sera, învefîtari și rogatiuni privitore la s. martirișire și s. cunînceatura; Canonu de mîngatere cîtra S. Nascatoru de Domnedieu; Rogatiuni de folosu pentru deosebute trebuintie; Cîntari la înmormîntare; Cîntari alele dela Bonavestire, Nascerea Domnulu, Ivieroa, Din'a Crucii, Înaltirea. Îndreptari la pînerea catavasielor presté ann; Cîtra D. I. Christosu (versu pentru septemăna patimeloru); Tropare și condace etc. Cartea cuprinde 227 pag., e tiparita pe hîrtia fină și are formatu esteticu. Ce privesce valórea cîrtii, ajunge se spunem, că dlu Patcasiu a trebuitu se scota a 2-a editiune, é' editiunea acest'ă a 2-a este mai amplificata, mai îngrîgita în tóte privintiele și mai are intercalate în textu și 10 ilustratiuni alese. Cartea se pôte procurá directu dela autoriulu; Vasiliu Patcasiu, preotu în Hotoanu (Er-Hatvan; p. u. Tasnád-Szántó—Szilágyimegye). Pretiulu unui esemplariu legatu în pânza 50 cr., în legatura de pânza fină presté totu și cu gravuri amrite 75 cr.; în legatura eleganta de lexu: I fl. 25 cr., 2 fl., 3 fl. 20 cr. Portulu postalu remîne în sarcin'a prenuerantelui. Dela 10 esemplare, unulu se dá rabatu.

Cuvertari bisericesci și funebrali de Josifu Joanu Ardeleanu, parochu gr. or. rom. — Tomulu II. Aradu 1888. Editor'a autoriulu. Tipografi'a diocesana. Pretiulu 1 fl. — Opulu acest'ă, care a aparutu în zilele acestoa, constă din 145 pagine în formatu mare 8°. În partea prima se afla 11 cuvîntari întocmite pentru diverse ocasiun, anume: la Nascerea Domnulu, la chramulu bisericiei, la unu scopu de caritate, sîntire de clopote, Intémpinarea Domnulu, Dominec'a Tomci, Dominec'a a VI după Rosalii, la unu martiru. Dominec'a VIII după Rosalii, sîntire de cruce și Înaltirea sf. cruci. — În partea a dón'a cuprinde 11 cuvîntari funebrali: La unu preotu

têneru bine meritatu, la unu crestinu fruntasiu, la unu sinucisu, la o fetiôra, la unu crestinu piosu, la o preotésa tēnera, la unu vechiu si bravu invetiatoriu, la morti de diverse stari, la mórtea grabnica a unui preotu tēneru, la unu casu de mórte prin inecare si la unu functionariu. — Recomendamu deosebitei atentiuni a clerului romanu acestu nou volumu de predici a zelosului nostru colaboratoru.

Povesti ardelenesci culesse din gur'a poporului de **Joanu Popu Reteganulu**. — Acest'a este numele unei frumoase colectiuni de povesti populare adunate de zelosulu invetiatoriu din Rodu'a-veche, ale cărui publicatiuni pe terenulu acest'a suntu bine cunoscute onor. publicu cetitoriu. Colectiunea amintita a esitu in 5 parti. Fie-care parte à 80 pag., formatu 8°. Pretiulu fie-carei parti 25 cr. (Se vinde fie-care parte si separat.) Colectiunea acest'a are urmatoriu cuprinsu: **Partea I.** contiēne: Prefaçi'a. Trifonu habauculu. Aflatulu. Dreptatea si strîmbatatea. Fētu frumosu zalogitu. Cerbulu. Tórceti fete, c'-a muritu bab'a Clóntia. Ganulu Tiganelu. — **Partea II.** Craiés'a Zineloru. Cei doi copii cu pērlu de aur. Vizoru, Craiulu sierpiloru. Tamâ'a draculu. Doftorulu Toderásiu. — **Partea III.** Omulu de omeniē nu pierē. Din fēta—fetiorn. Lupulu cu capu de feru. Crâncu, vênatoriulu codriloru. Fiu-tiulu oii. Aripa-frumósă. Cei trei prietini. — **Partea IV.** Mam'a cea rea. Ioanesiu mesariulu. Stanu Bolovanu. Noroculu si mintea. Istétia si pace. Meru si Pēru. Serac'a mama. Azim'a mergátore. — **Partea V.** Povestea lui Pahonu. Nu minti. Piperusiu Petru si Florea mfloritu. Zin'a apeleru. Voiniculu Parsionu. Urma galbena si Piparusiu Petru. Parintele Arvinte. Partea prima este precedata de o prefaçia de dlu profesor **Alexiu Viciu** si de portretulu d-lui **J. Popu-Reteganulu**. — Éta cum se exprima fratii **Grimm** despre insemnatatea povestilor populare: „Povestile, parte prin popularitatea lor, parte prin fiint'a lor interna, suntu destinate a cuprinde credint'a curata a unui conceptu naivu despre lume; ele nutrescu immediatu, cá laptele, blându si placutu, séu cá miera dulce si satiosu, fără se ingreuiēze.” — Din parte-ne recomandam cetitoriloru nostrii se-si procure acésta nóua si interesanta colectiune de povesti populare, — care se afla de vëndiare si la noi.

Noulu Calendariu de Casa pe anulu 1889 a aparutu la Brasiovu in Tipografi'a **Alexi** — cu urmatorulu cuprinsu: Generalulu **Traianu Dod'a** (portretu zincograficu). \ Partea calendaristica cu calendariulu iulianu, gregorianu, evreicu si mohamedanu, aretându tóte cele trebumeiósse si avēndu printre foile luniloru, câte o fóie alba pentru a se poté face insemnarile necesare. Partea beletristica cuprinde: Minunate suntu càile t'ale, no-

vela de **Teochar Alexi**. Patru ilustratiuni cu explicari. Mercuriulu séu argintulu vtu, de **Ionu Dim'a Petraşcu**. 100,000 de franci zestre, de **Ernest Legouvé**. Solvirea unui contu de hotelu. **Regele** si calălu. Generalulu **Traianu Dod'a**, notitia biografica. Pacaliti' pacaliti, poveste de **Gr. Sim'a** a lui **Ionu**. **Fost'a...** poesia de **Stanu**. Glume. Calendariulu alfabeticu. Timbre, pošta, telegrafu, tērguri, Anuntiuri. — Se poté procurá si dela noi esemplariulu speditu franco cu 35 cr.

Legea comunala, tradusa si esplicata. Pretiulu cu porto-francatu 45 cr.

Legea din 1886 Art. 29. Despre rēdactarea cōloru de carte funduala séu nóua carte funduala. Pretiulu cu porto-francatu 35 cr.

Manualu din legile despre usura (camatarnicie) cuprindiēdu si textulu originalu alu legiloru art. VIII. din 1877 si art. XXV: 1883. tradusu in limb'a romānesca, cu esplicari. Pretiulu cu porto-francatu 17 cr.

Tóte acestea trei opuri li-au scrisu si edatu aprigulu aperatoriu a intereseloru poporului romānu dlu **Pavelu Rotariu** avocatulu si redactoru in **Timisióra**.

Dlu **P. Rotariu** si cāsciga netagaduite merite prin traducerea si esplicarea legiloru, a căruru cunoscintia i-e de lipsa poporului romānu, pontru de-a-se poté feri de numeróse pagubi si neplaceri; si pentru acé'a si carturarii romāni trebnē se-i respitēsca munc'a d.-s'ale, cumperându-i publicatiunile atātu de lipsa pentru unulu fie-care.

Tóte publicatiunile acestea se potu procurá si dela noi de-a-dreptulu.

Glume. — **O telegrama negutiatorésca.** — Unu macelariu din **Pojonu** primí din **Vien'a** urmatórea telegrama: „Māne toti porcii la gara, pe d.-t'a inca te-acceptu; eu potu veni numai māne, de óre-ce trenulu de persóne nu duce boi. Tērgu slabu, vitele s'an urcatu in pretiu. Se te provedi. Déca 'ti trebnescu boi, gāndesce-te la mine.”

Poesi'a unui tipografu.

Cāndu vii prin foşnetele rochii,
Ce dulce-mi esci, ce dulce ai ☺

Ai ochi cá dóne vioarele,
Cá 'n nópte cele mai dragi * * *

Oh, câtu suntu plinu atunci de Muse,
Cāndu sarutu a t'ale ☺

Cá tine nici o stea nu luce,
Ah, sfânta-mi esci, cá sfânt'a †

Esci āngeru, spunu cu adevērul, ⁶⁶⁶⁶
Si blondu cá aurulu ti-e ⁶⁶⁶⁶

Te vedu, si-mi pierdu afu vorbei t'ecu,
Atunci suntu cá unu ▲

Ah, Hymen, vino, cá-ci am cauza
Se vii, ah vino, punctu si —

Te rogu dar', dulcea mea stapāna,
Dā-mi inim'a, dā-mi mic'a-ti ☺ (Trib.)